

ÖĞRETMEN ADAYLARINDA ÖĞRETMEN İMAJI

Doç. Dr. Hayrettin AKYILDIZ
D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü

ÖZET

Bu makale "Öğretmen Adaylarında İnsan Doğası ve Öğretmen İmaji" adı altında iki bölümlü araştırmanın bir bölümünü oluşturmaktadır.

Araştırmanın ilk bölümünde öğretmen özellikleri ve öğretmen kişiliği eğitim açısından literatüre dayalı olarak tartışılmış, daha sonra öğretmen imajının ölçümünde izlenen yol açıklanmaya çalışılmıştır.

Son bölümde, elde edilen bulgular öğretmen adaylarının sosyal ve psikolojik farklılaşmalarına göre sayısal değerlere ve giriş bölümüne dayandırılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

İlginc bulgulardan birisi toplumdaki sıradan insanların ve eğitimcilerin çok şey beklediği öğretmenin, öğretmen adayı üniversite öğrencilerince beklenildiği gibi olumlu özelliklerle değerlendirilmediğidir.

Çok başarılı öğrencilerin öğretmen imajları iyimser nitelikler gösterirken, başarısız ve orta düzeyde başarılı öğrencilerin kötümser öğretmen imajları arasında önemli bir fark gözlemlenmiştir.

Précis

This article comprises a research of two parts, titled "the image of the teacher and human nature for the prospective teachers"

In the first part of the research the qualities and personality of a teacher was discussed from the educational point of view, basing the discussion on educational literature and then the process followed in evaluating the image of the teacher was explained.

In the lost part, the data concerning the social and psychological differentiation of the prospective teachers were analyzed according to the numerical values, and also according to the information given in the introductory section.

One of the interesting results of the research, was the fact that the teacher of the educators and the man in the street expect a lot of was not evaluated with positive characteristic features by the prospective teachers.

The image of the teacher for the successful students seemed to reflect an optimistic point of view, whereas there did not arise any significant difference between their images, and the pessimistic image of the failing and mediocre students.

Öğrenme, öğrenen ile öğretene arasındaki etkileşime dayanır. Bu etkileşimin sürecinde öğrencinin öğretmeni algılaması ve değerlendirmesi öğrenmenin niteliğini belirlediği kadar öğrenme ortamının havasını da yansıtır. Çalışmanın katılımcıları olan öğretmen adaylarının öğretmen imajları essey tipi, sınırlı olmayan bir değerlendirmeye dayalı olarak iyimser, doğal ve kötümser nitelikler düzeyinde saptanmıştır. İnsan doğasının oluşumu gibi öğrencilerin öğretmen imajı da ilkokuldan itibaren bireyin karşılaştığı öğretmenleri değerlendirmesine bağlı olarak oluşacaktır. Şüphesiz imajın oluşmasında bireyin karşılaştığı öğretmenlerin özellikleri kadar umuları, idealleri de etkili rol oynamıştır. Sosyal değerlendirmelerin etkileşimine dayalı olarak yapılabileceği hatırlanırsa, öğrencinin öğretmen imajının oluşmasında öğretmenlerin öğrencilerine ve öğretmeye yönelik tutumlarının ve kişilik özelliklerinin etkili rol oynamış olabileceği açık olarak görülebilir.

Öğretmen Özellikleri

Ausubel'e göre (1969) iyi bir öğretmende aranan nitelikler şöyle sıralanabilir:

- 1- Zihinsel yeterlilik
- 2- Alan bilgisi
- 3- Akademik hazırlık
- 4- Gelişim ve öğretim bilgisi
- 5- Arzulanan kişilik özellikleri

Toplumumuzda öğretmene yüklenen değişik rollerin önemi abartılmıştır. Nasıl bir öğretmenin daha iyi olduğu konusunda yetişkinlerin görüşleri birbirine uymamaktadır. Öğretmenin ders konularını öğretmesi yanında öğrencilerin daha sonra gösterecekleri davranışları da biçimlendirmesi umulur. Bu beklentiye karşın üniversite öğrencilerinin yalnızca % 8.5 'u öğretmenlerinin zihinsel ve kişisel gelişimlerinde etkili olduklarını belirtmişlerdir. Alport (1964) daha iyimser bir tablo çizerek, öğretmenlerin % 75'nin öğrencileri üzerinde dikkat çekici etkileri olmadığını bildirir. Yine üniversite öğrencilerinin % 20'si okudukları bölümü seçmelerinde öğretmenlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir (Hall, 1965). Bu genel bulgularla çelişen bir bulgu olarak öğretmenler önceki öğretmenlerine hayran olduklarını belirtmişler ve onlarla özdeşleşmek istedikleri saptanmıştır.

Ergenlik dönemini yaşayan öğrenciler ise öğretmenlerini üç farklı rolde görmüşlerdir.

- 1- Arkadaş
- 2- Düşman
- 3- Öğrenme durumunu düzenleyen

Ergenlerin öğretmenlerine yönelik olumsuz tutumlarının temelinde ana babaya yönelik olumsuz tutumları ve karşı yetişkin yönelimleri yer alır. Öğretmenin kültür aktarıcı olması ve ergeni sık sık yargılaması öğretmenlerine yönelik olumsuz tutumlarını pekiştirir.

Ausubel'in öğretmende aranan niteliklerine tekrar dönecek olursak, öğrenci başarısına, uzman

değerlendirmesine ve öğretim ilkelerine uymaya dayalı ölçümlerde öğretmenin genel zihinsel düzeyiyle öğretimde başarısı arasında yeterli düzeyde ilişki bulunmamıştır. Öğretmenin zihinsel düzeyinin yüksekliği anlaşılabilirliğini ve açıklayıcılığını sağlamıştır. Sınıftaki öğretim sürecinin sınırlandırılmış olması ve geniş bir alan bilgisini gerektirmemesi nedeniyle, alan bilgisinin öğretmen başarısına olan etkisini belirleyebilmek güçtür.

Öğretmenin akademik düzeyi, alanda çalışma süresi, başarı testlerinden aldığı sonuçlar ile öğretmen başarısı arasında düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Fizik, matematik ve kimya öğretiminde bu ilişkinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmenin gelişim ve öğretim ilkelerine ilişkin bilgi sahibi olması öğretim planı yapımında ve uygulamasında ona yardımcı olacaktır. Dolaylı olarak bu bilgiler öğretim çıktılarına da etkileyecektir.

Öğretmenin öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgi sahibi olması, diğer öğretmen bu bilgileri uygun biçimde kullanabilirse başarılı olmasına yardımcı olabilir. Ancak, cebir ve geometri öğretiminde bu bilgiler fazla fonksiyonel değildir.

Öğretmen Kişiliğinin Etkisi

Hepimiz biliriz ki zeka, eğitim ve konuya hakimiyet bakımından eşit olan iki öğretmen öğretim ve öğrencileri güdülemede birbirlerinden farklı olacaktır. Bu farklılık öğretmen kişiliğinin öğretmenler üzerine etkisine bağlıdır. Öğrencilerin öğretmen kişiliğinde görmek istedikleri ilk dört özellik; sıcaklık, sabırlılık, hoşgörülük, öğrencilerle ilgilenme olarak sıralanmıştır (Hamachek, 1972).

Öğretmenin kişisel özellikleriyle öğretimdeki etkinliği arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmama birlikte, bazı özellikler kümesiyle etkili öğretim arasında ilişki olduğu eğitimcilerce ve velilerce sürekli olarak ileri sürülmüştür. Öğretmen özellikleri üç başlık altında özetlenebilir:

- 1- Uzak, ben merkezli ve sınırlayıcı öğretmene karşılık sıcak, anlayışlı ve arkadaşça olan öğretmen.
- 2- Plansız, baştan savmacı ve pasaklı öğretmene karşılık sorumlu, iş canlı, sistematik öğretmen.
- 3- Alışılmış, vurdum duymaz öğretmene karşılık uyarıcı, yaratıcı, hevesli öğretmen (Ausubel, 1969., Blair, 1975).

Bu alandaki çalışmalar sadece öğretmen kişilik özelliklerini betimleyici olmamalı, öğretmen kişilik özellikleri, öğrenci güdülenme durumu ve öğretim çıktıları arasındaki etkileşimi analiz etmeye yönelik olmalıdır.

Öğretmenlerin öğrencilerine yönelik tutumları öğretim ve öğrenme çevresine kaynaklık eden önemli faktörlerden birisidir. Psikologlar bu tutumların öğrencilerin nasıl öğreneceğini belirleyen anlamlı bir etmen olduğunu belirtirler. Öğretmen tutumlarını belirlemenin en doğru yolu öğrencilerin yargılarına başvurmaktır. Öğretmenin konuşması, davranışları ve bakışına dayanarak öğrenci öğretmenin kendisine yönelik tutumlarını kestirebilir. Öğretim, bir bakıma öğrenciye yönelik sunulan mesajlardan oluşur ve gerçek mesaj öğretmenin ses tonunda, yüz ifadelerinde ve öğrenciye yönelik davranışlarında şaklıdır. Sprinthall ve Sprinthall (1981) öğretmen tutumlarını üçe ayırır.

1-Öğretmenin öğretme ve öğrenmeye yönelik tutumları. Öğretmenlerin çoğu öğrettikleri tüm şeylere öğrencilerin uymalarını ve baş eğmelerini beklerler. Bu tutum bilimbel bir despotluk olarak yorumlanabilir.

2- Öğrencilere yönelik tutumları. Rosenthal, öğretmenlerin öğrencilerinden beledikleri öğrenme yeteneği ve güce göre öğretim konularını belirlediklerini ortaya koymuştur. Eğer öğretmen öğrencilerin daha iyi yapabileceklerini umuyorsa konuları daha ayrıntılı olarak işlemektedir. Tersii durumda, öğretmen öğrencilerinin düşük benlik algısı içinde olduklarını düşünüyorsa dersleri yapabildiği kadar yapmaktadır. Diğer bir anlatımla öğrenci öğretmenin belediği kadar öğrenmektedir

3. Öğrencilerin geldikleri sosyal sınıfa (tabakaya) göre öğretmen tutumları değişmektedir. Öğretmeniyle aynı sosyal sınıfı paylaşan öğrenciler öğretmenleri tarafından iyi ve daha kabul edilebilir olarak algılanmıştır. Öğretmene göre düşük sosyal sınıftan gelen öğrencilere başarısız olarak bakılmış, davranışları toleransla karşılanmamıştır. Yüksek sosyal sınıftan gelen öğrenciler ise zeki, iyi öğrenciler olarak görülmüş, fakat bağımsız ve öğretimleri zor olarak düşünölmüştür (Bertrand, 1977)

Sears'ın yaptığı bir inceleme öğretmenin öğrencilere yönelik olumlu tutumlarıyla öğrencinin yaratıcılığı arasında ilişki göstermiştir (Hamachek, 1972). Sağlıklı, katı olmayan, çok yönlü öğretmenlerin tüm öğrenci tipleri üzerinde etkili olmalarına karşın korkutucu ve şamatacı öğretmenler sadece belirli tip öğrenciler üzerinde başarılı olmuşlardır. Bu sonuca dayanarak söylenebilir ki sadece normal, doğru karar verebilen, duygusal olarak sağlıklı kişiler öğretmenlik mesleğini seçmelidirler. Bazen obsesif -compulsif öğretmenlerin öğrencilerine kurallara uymayı, başat ve güç ihtiyacı yüksek olan öğretmenlerin öğrencilerine yüksek başarı standardı aşılabilirlikleri gözlenirse de benzeri durumlar nörotik öğretmenin kişiliğinin öğrencilere yansımından başka bir şey değildir. Kanıtlar sıcak, katı olmayan, hoşgörölü, öğrencilerle ilgilenen, espiri yeteneği olan öğretmenlerin bu özellikleri taşımayanlara göre öğrencilerin öğrenmeleri ve tutumları üzerinde daha olumlu ve etkili olduklarını göstermektedir (Hamachek, 1972)

Coleman eğitimin kalitesinin sadece öğretmen aylığı, güzel okul binaları, öğretmenin almış olduğu eğitime değil, daha çok öğrencilerin geldikleri sosyal sınıf yapılarına bağlı olduğunu belirtmektedir. Aşağı sosyal sınıflardan gelen öğrenciler okulu zamanlarını öldüren ve hiç bir şey vermeyen bir yer olarak görmektedirler (Bertrand, 1977).

Açık, kendine güvenli, kendi kendisiyle barışık öğretmenler değişik görüşleri kabul edici, toleranslı öğrencilerden gelen katılımları ve etkileşimleri teşvik edici iken, kaygılı ve güvensiz öğretmenler öğrencilerin kendisine yönelik duygularından korkarlar. Bany, (1975) öğretmenin bireyselliğine dikkat çekerek bireyi anlamadan öğretim çabasının başarılı olmayacağını belirtir. Sıcak yaklaşımlı öğretmenlerin öğrencileri bilimsel konulara yönelimli ve daha yaratıcı bulunmuştur. Bu özelliğe sahip öğretmenler öğrencileri için duygusal dayanak kaynağıdır, sistematik olarak onlarla ilgilenirler ve onları bağımsız bireyler olarak görürler. Kişilik özelliklerinin gereği olarak öğrencilerine daha övücü, cesaretlendirici ve öğrenci davranışlarını daha olumlu olarak yorumlayıcıdır. Görelı olarak otoriter değildirler, öğrencilerinin duygularına karşı daha duyarlıdır ve tepkileri öğrencilerini daha etkileyicidir. Tüm çalışmalarda sıcak kişilik özellikleri gösteren öğretmenler **Minnesota Öğretmen Tutum ölçeğine** göre daima yüksek puanlar ile değerlendirilmiştir

Eğitim, öğretim sürecine dayalı, bireyin iyiliği için onda davranış değişiklikleri sağlamayı hedefleyen bir etkileşim sürecidir. Öğretim süreci içerisinde öğrenen ve öğreten olarak katılımcıların sempatik olumlu tutumları içinde olması gerekir. Her öğrenen her de öğretmen adayları olarak araştırmamız

katılımcılardaki öğretmen imajının ortaya konulmaya çalışılması var olan eğitim ortamının iyi ve aksayan yönlerini sergilemesi açısından önemli olmalıdır.

Baron, (1974) bir dizi araştırmaya dayanarak olumlu ve kabul edilebilir duygulara dayalı ortamlarda öğrenmenin hızlandığını, psikiyatri görüşmelerinin verimli hale geldiğini, hatta fiziksel kapasiteye dayalı işlerde verimin arttığını belirtmektedir. Sözkonusu verimliliğin sağlanabilmesi için önce var olan eğitim ortamındaki tutumların saptanması ilk adım olmalı. Bu açıdan da çalışma eğitim ortamını betimleyici bilgileri vermeyi, yansıtmayı amaçlamaktadır.

Öğretmen Adayı Katılımcılarda Öğretmen İmajı

Öğretmen adayları olan katılımcıların sahip oldukları öğretmen imajı, katılımcıların yazdıkları karşılaştıkları, ya da eğitim kurumlarımızda yaygın olduğuna inandıkları genel olarak öğretmenin ve öğretmen özelliklerinin nitelendiği serbest yazıların değerlendirilmesiyle üç düzeyde saptanmıştır. Kullanılan betimleyici ve nitelendirici sıfatlara dayanarak, katılımcıların öğretmen imajı kötü, doğal ve iyi öğretmen imajı olarak sınıflanmıştır.

Çalışmanın önemli bir boyutunu oluşturan öğretmen adaylarındaki öğretmen imajını yansıtmaması açısından bir kaç örnek verelim.

"Öğretmen: Yönetmek ona mahsus. Bizim için iyi veya kötüyü bir parça görüp sürekli bu konuda ödü kopan, hep nasihatlar çeken de odur. Daima ideal ölçüler verir. Bizi hep o ölçüler ile değerlendirir. Böyle olunca gayri ihtiyarî "sanki o hiç öğrenci olmadı" sitemini muhakkak yer ..."

"Benim tanıdığım öğretmen çıkarıcıdır. Öğrencilerin dersini anlayıp anlamadığına hiç önem vermez. Ayrım yapar, zenginlere farklı kırsal kesimdekilere ayrı davranır. Örneğin menfaatine uygun bir öğrencisini tahtaya kaldırıp soru çözdürdüğünde bu öğrenci yapamazsa onu azarlamaz, nasıl yapabileceğini kibar bir şekilde anlatır. Bunun tam tersine fakir, utangaç, korkak bir öğrencisi soruyu çözemediğinde onu sınıfın içinde rezil eder. "Senin yerin burası değil, boş yere bu sıraları işgal ediyorsun ..." gibi sözlerle öğrencinin içinde bulunan okuma isteğini de köreltir. Bazen de döver veya sınıftan dışarı atar ..."

"İlkokuldayken sürekli olarak onların sevgisini kazanmak istemişimdir. Fakat nedense öğretmenlerim hep çalışkan öğrencileri sevmiş, onları çalıştırmışlardı. Bu çok kötü bir olaydı ve hala bu olaya tanık olmaktadır..."

"Anlatacağım kişi bayan bir öğretmendir. Bu kişi öğrencilerine karşı çok sertti. Onların özel yaşamlarıyla hiç ilgilenmezdi. Örnek olarak bir öğrencinin, ailesinin durumu nasıldır veya parasal durumu ne durumdadır, hiç ilgilenmezdi. Bütün bunların yanında bir de öğrenci ayrımı yapardı. Bunu söylemek zor fakat fakir öğrencilerine daha kötü davranırdı. Onlarla pek ilgilenmezdi..."

"İlkokulda bir öğretmenim vardı. İlkokul ikide gelmişti. Bir bayandı. Görünüş olarak güzel bir bayandı... Soru sorduğunda bilemediğimizde bizlere küfür ederdi. Derse bir iki dakika geç kaldığımızda ise elinde bulunan sopa ile ya elimize vurur, yada rast gele bir yerimize ..."

"Günümüzdeki öğretmenler klasik öğretmenlikten dışarı çıkamadılar. Hiçbiri yenilik getirmeye çalışmayan, öğrenciye yakın olmayan öğretmen olmayı denemekte. Üniversite ikinci sınıfta olan bir

öğrencinin hala kendine uygun bir öğretmen tipi seçememesinin nedeni şimdiye kadar gördüğü öğretmenlerin hiç birini benimsememesi, daha doğrusu sevmemesidir. Öğretmenlerimiz bizi notla korkutan, sözlüyle korkutan, dersi 40 dk. içinde anlatıp çıkan, öğrencilerini tanımayan, ilgilenmeyen öğretmenlerdi.

"Bence bir öğretmen sınıfa anda sınıfa hükmedebilen, kendisini dinletebilen, öğrencilerinden saygı beklediği kadar sevgi de bekleyen bir öğretmen olmalıdır. Sadece derlerde değil, boş zamanlarında da öğrencileriyle oturup sohbet etmeli, onların sorunlarını dinlemeli, isteklerini ciddiye almalı, düşüncelerine önem vermelidir. Öğrencilerini sadece ders anında tanımak yeterli değildir. Bir öğretmen eğer kendisini sevdiremiyorsa, dersini dinletmesi ve anlamalarını sağlaması epey zordur. Ayrıca bir öğretmen düzgün konuşmalı, düzgün giyinmeli ve kendisine her bakımdan özen göstermelidir. Çünkü öğrencilerine her zaman örnek olacak tek kişidir."

Tekrarlanan nitelermeler, değerlendirmeler, yanlış tümce dizimleri, yetersiz anlatımlar dikkate alınmazsa örnekleri 134'e kadar çoğaltmak olanaklıdır. Katılımcıların değerlendirmelerine yansıyan öğretmen imajları genellikle olumsuz, öğretmenlik açısından istenmeyen nitelikler sergilemektedir. Kullanılan nitelme sıfatlarına bakılarak verilen kararda, eğer katılımcı tümüyle olumsuz nitelme sıfatları kullanmışsa, katılımcının öğretmen imajının olumsuz olduğuna karar verilmiştir. Olumsuz ve olumlu nitelme sıfatları dengeli olarak kullanılmışsa katılımcının öğretmen imajının doğal olduğuna, çoğunlukla olumlu sıfatlar kullanılmışsa katılımcının öğretmen imajının iyi, olumlu olduğuna karar verilmiştir.

Ayrıca katılımcılara, eğitim kurumlarımızda yaygın olarak bulunan öğretmeni üç tam puan üzerinden kaç puan ile değerlendirirsiniz diye sorulmuş, bu değerlendirme ile yapılmamış, **essey tipi** değerlendirmenin her ikisi de göz önünde tutulmuştur. Katılımcılarca öğretmen imajının üç tam puan üzerinden yapılan değerlendirmesinde katılımcıların % 45'i toplumumuzda var olan öğretmeni 1 puan ile değerlendirmiştir. İki (2) puan ile değerlendirilenlerin oranı % 39, üç (3) puan ile değerlendirilenlerin oranı % 16'dır. Öğretmenin nitelenmesine yönelik grubun yüzdelerlik dağılımı iki değerlendirme düzeyinde karşılaştırıldığında, iki değerlendirmenin birbiriyle tutarlı olduğu söylenebilir. Nitelme sıfatları ve yargısal kararlara dayalı değerlendirmede katılımcıların % 36'sının öğretmen imajı kötü, % 45'inin doğal ve % 19'nun iyi bulunmuştur.

Katılımcıların ergenlik dönemi yaşıyor olmalarının sonucu olarak, yetişkin karşıtı tutumlara sahip olmaları, ayrıca öğretmen adayı olmalarının sonucu yüksek düzeyli ideal öğretmen imajı geliştirmiş olabilmeleri öğretmen imajlarını olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Bu iki etmen gözönünde bulundurulmakla birlikte, katılımcıların öğretmen imajlarının olumsuzluğu eğitim kurumlarımızda görev yapan öğretmenlerin alan bilgisi, öğretmenlik formasyonu, öğretmenlik için gerekli kişilik özellikleri açısından yetersizliklerini gösteriyor olabilir. Katılımcılarca öğretmenin olumsuz algılanmasına neden olan dikkat çekici özellik, öğretmenin soğuk, bencil ve itici olmasıdır. Diğer bir anlatımla öğretmenin kişilik özellikleri onun değerlendirilmesinde ölçü olarak alınmıştır. Öğretmenlik formasyon bilgisi ve öğretme yeterliliği öğretmen imajının oluşmasında öğretmenin kişilik özelliklerini izlemektedir. Öğretmenin alan bilgisi ise sayılan bu iki etmen kadar etkili olmamıştır. Gözlenen bu özellikler giriş bölümünde sunulan literatür bilgilerini doğrulamaktadır.

Sağlıklı bir eğitim ortamı ve daha etkili ve uzun süre kalıcı öğrenmenin sağlanabilmesi için öğrencilerdeki öğretmen imajının daha olumlu düzeye çıkarılması gerekir. Belki ilk yapılabilecek olan öğretmenlere sınıf içi tutumlarının öğretimde ne kadar etkili olduğunu anlatmak ve sınıf içi ve sınıf dışı

öğretmen tutumlarının iyileştirilmesine çalışmak olmalıdır. Öğretmenlik mesleğinin teknik bir öğretme hizmetinden çok, öğretiminde başarılabilmesi için insan ilişkilerinin ön planda olduğu, olumlu tutumlarla yapılanmış bir kişilik özelliği gerektirdiği hatırlanmalıdır.

Tablo I

Katılımcıların Öğretmen İmajlarına Göre İnsan Doğasını Değerlendirmede Farklılaşmaları

N:134	Kötümser N:49 %36.57			Doğal N:60 % 44.78		
AltBoyutlar	X	s.s.	Med.	X	s.s.	Med.
Güvenilirlik	9.55	8.87	10.00	9.73	8.00	9.50
Akıcılık	6.06	7.15	6.00	8.37	16.20	7.00
Diğerkamlık	10.94	7.99	12.00	12.50	8.19	13.50
Bağımsızlık	10.59	8.34	12.00	11.37	7.15	12.00
Karmaşıklık	6.86	9.11	6.00	6.68	7.58	5.00
Değişebilirlik	11.57	6.51	10.00	13.33	8.42	14.00

N:134	İyimser N:25 %18.65				
AltBoyutlar	X	s.s.	Med.	H	F
Güvenilirlik	12.56	6.17	12.00	3.89	1.63
Akıcılık	5.28	7.31	4.00	0.74	0.78
Diğerkamlık	11.80	7.86	11.00	1.02	0.51
Bağımsızlık	13.52	6.33	13.00	1.59	1.28
Karmaşıklık	8.44	9.85	10.00	0.66	0.39
Değişebilirlik	13.50	6.90	14.00	2.61	0.65

Katılımcıların kötümser, doğal ya da iyimser düzeyde öğretmen imajına sahip olmaları insan doğasını değerlendirmede farklılaşmalarına yol açmıştır. Diğer bir anlatımla katılımcıların öğretmenlerini olumlu yada olumsuz değerlendirmeleri insan doğasını değerlendirmelerine anlamlı düzeyde yansımamıştır. Sonuçlar, insan doğasını olumlu olarak değerlendiren öğrencilerin öğretmenlerini de olumlu olarak değerlendirdikleri biçimindeki literatür bulgusunu (Wrightsmen, 1974) doğrulamamaktadır. İnsan doğasına ilişkin tutumların çocukluktan başlayarak uzun bir sürece dayalı olarak oluştuğu, değişmeye karşı oldukça dirençli olduğu, belirli bir kişi, yada gruba yönelik olmaktan çok genel olarak insanlara yönelik olduğu hatırlanırsa, öğretmen imajının insan doğasının değerlendirilmesine anlamlı düzeyde yansımaması daha anlaşılabilir hale gelecektir.

Şimdi de katılımcıların üç düzeydeki öğretmen imajının bazı değişkenlere sayısal ve yüzdelik dağılımlarına bakalım.

Tablo II

Cinsiyet Faktörüne Göre Katılımcıların Öğretmen İmajının Dağılımı

Öğ. Cinsiyeti	Öğret. İmajı			
	Kötümser	Doğal	İyimser	Toplam
Erkek	13 % 33.33	20 % 51.28	6 % 15.38	39
Kadın	36 % 37.89	40 % 42.11	19 % 20.00	95
TOPLAM	49	60	25	134

Kız ve erkek katılımcıların öğretmeni değerlendirmelerindeki dağılımları arasında dikkat çekici bir farklılık yoktur.

Tablo III

Ailenin Eğitim Düzeyine Göre Katılımcıların Öğretmen İmajının Dağılımı

Ail. Eğ. Düz.	Öğr. İmajı			
	Kötümser	Doğal	İyimser	Toplam
Okumamış	3 % 42.86	3 % 42.86	1 % 14.29	7
İlkokul	16 % 28.57	29 % 51.79	11 % 19.64	56
Ortaokul	8 % 47.06	8 % 47.06	1 % 5.88	17
Lise	16 % 48.48	11 % 33.33	6 % 18.18	33
Yüksek okul	6 % 28.57	9 % 42.86	6 % 28.57	21
Toplam	49	60	25	134

Ailelerin eğitim düzeyi ilkokul ve yüksek okul olan katılımcıların öğretmenlerini kötümser olarak değerlendirmekten kaçındıkları görülmektedir.

Tablo IV

İlk yada Sonradan Doğmalarına Göre Katılımcıların Öğretmen İmajının Dağılımı.

İlk-Sonra. Doğ.	Öğr. İmajı			
	Kötümser	Doğal	İyimser	Toplam
İlk çocuk	20 % 33.33	26 % 43.33	14 % 23.33	60
Son Doğan	29 % 39.19	34 % 45.95	11 % 14.86	74
Toplam	49	60	25	134

İlk doğan çocuk olan katılımcıların sonradan doğanlara göre biraz daha olumlu öğretmen imajı geliştirdikleri söylenebilir. Bu durum ilk çocukların diğer insanlara yaklaşma eğilimlerinin sonucu olarak yorumlanabilir.

Tablo V

En Uzun Süre Yaşanılan Yere Göre Katılımcıların Öğretmen İmajının Dağılımı

U.S. Ya. Yer.	Öğr. İmajı			Toplam
	Kötümser	Doğal	İyimser	
Köy	4 % 22.22	11 % 61.11	3 % 16.67	18
Kasaba	2 % 11.11	9 % 50.00	7 % 38.89	18
Kent	24 % 57.14	10 % 23.81	8 % 19.05	42
Metropol	19 % 33.93	30 % 53.57	7 % 12.50	56
Toplam	49	60	25	134

En uzun süre köy ve kasabada yaşamış olan katılımcılar kötümser öğretmen imajına sahip değillerken, özellikle kentli katılımcılar kötümser bir öğretmen imajına sahiptirler. Aynı düzeydeki kötümserliğin metropol için gözlenememesi metropollerin değişik bir nüfus yapısına sahip olmalarına bağlanabilir.

Tablo VI

Kendilerine Yönelik Başarı Algılarına Göre Katılımcıların Öğretmen İmajının Dağılımı

Başarı Algı	Öğr. İmajı			Toplam
	Kötümser	Doğal	İyimser	
Başarısız	3 % 37.50	3 % 37.50	2 % 25.00	8
Orta Başarı	28 % 40.53	33 % 47.83	8 % 11.59	69
Başarılı	16 % 36.36	20 % 45.45	8 % 18.18	44
Çok Başarılı	2 % 15.38	4 % 30.77	7 % 53.85	13
Toplam	49	60	25	134

Kendilerini çok başarılı olarak algılayan katılımcıların diğer katılımcılara göre, öğretmenlerini anlamlı bir biçimde iyimser olarak değerlendirdikleri gözlenmiştir. Önermemizi tersine çevirecek olursak iyi ve nitelikli öğretmenleri olan öğrenciler kendilerine yönelik yüksek başarı algılaması içerisindedirler. İyi ve nitelikli öğretmenin, yada öğrencisi tarafından olumlu nitelikler ile nitelendirilen öğretmenin öğrenci başarısı ile ilişkisini göstermesi açısından Tablo VI ilgi çekicidir. Üstün başarılı öğrencilerdeki olumlu öğretmen imajının tersine başarısız öğrencilerde olumsuz öğretmen imajının araştırma grubuna göre yüksek olmaması öğrencilerin başarısızlıklarını öğretmen niteliği yerine bireysel ve sosyal diğer nedenlere yüklemiş olmalarına bağlanabilir. Kendilerini orta düzeyde başarılı gören katılımcıların öğretmen imajlarının iyimser olmaması ilişkiyi güçlendirmektedir.

KAYNAKCA

- Alport. G.W. Crises in Normal Personality Development. **Teachers Coll. Rec.** 66, 235-241, 1964
- Ausubel, P. David and Floyd G. Robinson. **School Learning.** Holt, Rinehart and Winston inc., New York, 1969
- Bany, A. Marry and Lois V. Johnson. **Educational Psychology.** Macmillan publishing company inc., New York, 1975.
- Baron, A. R. Byrne, D. and W. Griffitt. **Social Psychology.** Allyn and Bacon company inc., Boston, 1974.
- Blair, Glenn Myers., R. Stevard Jones and Ray H. Simpson. **Educational Psychology.** Macmillan publishing company inc., New York, 1975.
- Hali, V. C. Former Student Evaluation as a Criterion for Teaching Success. **Journal of Experimental Education.**
- Hamechek, E. Don. Toward More Effective Teaching. In. Don E. Hamechek (Ed.) **Psychology and Education.** Allyn and Bacon company inc., Atlantic Avenue, Boston, 1972.
- Sprinthall, C. Richard and Norman A. Sprinthall. **Educational Psychology, A Developmental Approach.** Third edition Addison-Wesley publishing company inc: Reading, Massachusetts, 1981.